

روانشناسی در بافتار سازمانی

Psychology in Organizartional Context

محمد تقی دلخوش
دانشگاه آزاد اسلامی
واحد تهران جنوب

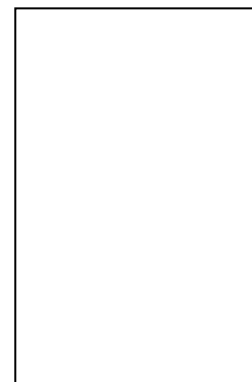
- روانشناسی صنعتی و سازمانی

- پل اسپکتور

- شهناز محمدی

- نشر ارسباران

- ۱۳۸۷، ۴۰۶ صفحه، ۱۱۰۰ نسخه، ۵۰۰۰۰ ریال

«آنچه در ابتدا به عنوان شاخه فرعی کوچکی از روانشناسی شروع شد و فقط تعداد محدودی از متخصصان کار عملی و استادان دانشگاه آن را می‌شناختند، تا آنجا رشد کرد که تبدیل به یکی از تخصصهای کاربردی اصلی در سراسر جهان روانشناسی شد».

این پیشگفتار مؤلف، برگرفته از کتاب «روانشناسی صنعتی و سازمانی»^۱ اثر پل اسپکتور^۲، ترجمه شهناز محمدی است که توسط نشر ارسباران، در ۴۰۶ صفحه در سال ۱۳۸۷ برای نخستین بار انتشار یافته است. ترجمه اثر از چاپ چهارم کتاب به تاریخ ۲۰۰۶ میلادی (چاپ پنجم در سال ۲۰۰۸ میلادی ارائه شد)، صورت پذیرفته است.

مروری بر اثر

کتاب شامل پیشگفتارهای مترجم و مؤلف و چهارده فصل است که در قالب پنج بخش تقسیم شده است.

مترجم در پیشگفتار مغلق خود، و مؤلف در پیشگفتاری ساده بر اهمیت حوزه روانشناس صنعتی و سازمانی تأکید کرده‌اند. بخش اول، دو فصل مقدمه و روشهای تحقیق در روانشناسی صنعتی/سازمانی را در بر می‌گیرد. فصل اول اطلاعات سودمندی از فعالیتهایی که روانشناسی صنعتی/سازمانی با آنها درگیرند در اختیار می‌گذارد. افزون بر این تاریخچه روانشناسی صنعتی/سازمانی (از چشم‌انداز امریکایی) و منابع اینترنتی مرور شده است. در فصل دوم که به بحث روشهای تحقیق اختصاص یافته، به مفاهیم اصلی تحقیق و روشهای آماری اشاره شده است.

بخش دوم تحت عنوان ارزیابی مشاغل، عملکرد و افراد، فصلهای سوم تا پنجم را در بر می‌گیرد. موضوعهای رایج مورد بررسی در زمینه تحلیل شغلی در فصل سوم، بحثهای مربوط به ارزیابی عملکرد در فصل چهارم و شیوههای ارزشیابی ویژگیهای کارمندان در فصل پنجم آورده شده‌اند.

عنوانهای سنتی گزینش و آموزش در بخش سوم و در فصلهای ششم و هفتم تقسیم شده‌اند.

افراد و سازمان عنوان بخش چهارم است که چهار فصل دارد. چگونه افراد در بافتار حرفه‌ای رفتار می‌کنند، برانگیخته

می‌شوند و احساس می‌کنند؟ در فصل‌های هشتم و نهم با بحث‌های مربوط به نظریه‌های انگیزش حرفه‌ای و رضایت شغلی به این پرسشها پاسخ داده شده است. فصل دهم به موضوع کارآمدی و ناکارآمدی شغلی و فصل یازدهم به موضوع روان-شناسی بهداشت حرفه‌ای اختصاص یافته‌اند.

بخش پایانی (پنجم)، از خلال سه فصل بافتار اجتماعی کار را به تحلیل می‌کشد. در فصل دوازدهم از تأثیر گروه‌های کاری بر افراد سخن به میان آمده است. برای فصل سیزدهم، موضوع رهبری در سازمان انتخاب شده است و در فصل آخر (چهاردهم) نظریه‌های سازمانی و توسعه سازمانی مورد بحث قرار گرفته‌اند.

کار مؤلف

اسپکتور، استاد دانشگاه فلوریدای جنوبی، شناخته شده در قلمرو روان‌شناسی صنعتی با مجموعه‌ای از مقاله‌های انتشار یافته در مجله‌های معتبر علمی است.

عنوان اثر اسپکتور (روان‌شناسی صنعتی و سازمانی)، بیانگر تمرکز بر رغبت‌های امریکای شمالی در نحوه پرداختن به چشم‌اندازها و پژوهش‌های روان‌شناختی در بافتار سازمانی است. این قلمرو در بریتانیا روان‌شناسی حرفه‌ای^۱ و در اروپا عمدتاً روان‌شناسی کار^۲ نامیده می‌شود*.

کتاب با هدف بهره‌گیری دانشجویان به عنوان یک کتاب درسی نگاشته شده است. اما به وضوح روشن نیست که چه سطحی از دانشجویان در مدنظر بوده است. از محتوا و عمق نوشته چنین برمی‌آید که کتاب بیشتر مناسب دانشجویان غیر روان‌شناسی است. چه کتاب به سبک و سیاقی نوشته شده که درک مطالب آن نیازی به دانش قبلی روان‌شناسی ندارد. فصل‌های کتاب به شیوه‌ای منطقی سازمان یافته و به شکل متوازن پخش شده‌اند. فصلها به اغلب عنوانهای مفیدی که در کتابهای درسی روان‌شناسی کار و سازمانی یافته می‌شود، پوشش داده است و به شیوه آسان‌فهمی برای دانشجویان غیر روان‌شناسی مفهوم‌پردازی شده است. کاستیهایی اگر در این خصوص هست، به محدودیت شدید مباحثی همچون شخصیت، ارزشهای حرفه‌ای و مرور پژوهش‌های بین فرهنگی مربوط می‌شود. در مقابل، توجیه و ارزشیابی چشم‌اندازهای نظری از خلال پیشینه پژوهشی و مرور پژوهش‌های فراتحلیلی در اغلب موضوعها، از برجستگیهای اثر است.

کار مترجم

نثر روان و ساده مؤلف، کار را برای مترجم آسان نموده، اما اشتباههای زیادی به متن راه پیدا کرده‌اند که نشان از شتابزدگی مترجم پرکار (انتشار چهار ترجمه کتاب تخصصی روان‌شناسی در طی دو سال ۸۶ و ۸۷) است. از زاویه شکلی، زیرنویسهای مکرر برای یک اصطلاح یا واژه (برای مثال، زیرنویسهای صفحه‌های ۶۳ و ۱۱۹؛ صفحه‌های ۲۵۴، ۲۷۵، ۲۷۶؛ ...)، فقدان زیرنویس برای اسامی لاتین (پس از صفحه ۱۳)، فقدان زیرنویس برای اکثر اصطلاحات تخصصی، همچنین

1. occupational psychology

2. work psychology

* در ایران، طبق برنامه مصوب شورایی عالی برنامه‌ریزی وزارت فرهنگ و آموزش عالی واحد درسی روان‌شناسی صنعتی در واحدهای درسی رشته مدیریت صنعتی و واحد درسی روان‌شناسی کار در واحدهای درسی رشته مدیریت بازرگانی گنجانده شده‌اند. تعداد واحد درسی، هدف و سرفصل دروس برای هر دو رشته مشابه است؛ و تنها تفاوت، کاربرد دو واژه «صنعتی و کار» در سرفصلهاست.

فقدان فهرست منابع، نمایه‌اسامی، نمایه‌موضوعی و واژه‌نامه‌های انگلیسی به فارسی و فارسی به انگلیسی، از کاستیهای عمده کتاب است.

از نظر محتوایی باید به تغییر معانی در ترجمه‌عنوانهای فصلها (برای مثال، فصلهای سوم، فصل نهم و فصل یازدهم) و معادل‌سازیهای خطا یا نامناسب فارسی برای اصطلاحهای تخصصی اشاره کرد (برای نمونه معادل نظریه عدالت برای equity theory، بدون توجه به قضاوت معنایی برابری و عدالت در نظریه‌های علوم اجتماعی).

سخن آخر

کتاب براساس مقاصد آموزشی انتشار یافته است، اما کاستیهای ترجمه اهداف آموزشی کتاب را تأمین نمی‌کند. امید است در چاپهای بعدی کاستیهای ترجمه برطرف شوند و دانشجویان رشته‌های مدیریت برای واحد درسی روان‌شناسی کار (یا صنعتی!) از آن بهره‌مند شوند.